

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра богослов'я та гуманітарних дисциплін

08-09-11М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Історія України першої половини ХХ ст.»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою
«Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»
спеціальності 014.03. денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методично радою
якості ННІПГН
Протокол № 6 від 10.02.2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія України першої половини ХХ ст.» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» спеціальності 014.03. Середня освіта (Історія) денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Цецик Я. П. – Рівне : НУВГП, 2026. – 15 с.

Укладач: Цецик Я. П., к.і.н., доцент кафедри богослов'я та гуманітарних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Мельничук Ю. І., к.ф.н., доцент кафедри богослов'я та гуманітарних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності к.і.н., доцент

Данильчук В. Р.

Попередня версія МВ 07-10-60М

© Я. П. Цецик, 2026

© НУВГП, 2026

Зміст

1	Вступ	3
2	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3	Тематика практичних робіт та самостійної роботи	7
4	Тема № 1.....	7
5	Тема №2.....	7
6	Тема № 3.....	8
7	Тема № 4.....	8
8	Тема № 5.....	9
9	Тема№6.....	10
10	Тема №7.....	10
11	Тема №8.....	11
12	Тема№9.....	11
13	Тема №.10.....	12
13	Оцінювання знань студентів.....	12
14	Список рекомендованої літератури.....	13

1. Загальні завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія України першої половини ХХ ст.» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» спеціальності 014.03. денної та заочної форми навчання. Дисципліна орієнтована на оволодіння студентами ключових понять формування та розвитку українських земель упродовж першої половини ХХ століття та акцентує увагу на боротьбі за незалежність. Окрема увага приділена знищенню української нації комуністичним тоталітарним режимом. При вивченні дисципліни важлива увага приділена веденню воєнних дій на території України та діяльності Української повстанської армії.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти ключовими поняттями політичного та соціально-економічного розвитку українських земель,

з'ясувати особливості розвитку її різних регіонів, що було зумовлено геополітичною ситуацією.

Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни

Мета дисципліни – «Історія України першої половини ХХ ст.» набуття студентами теоретичних навичок та практичних умінь із ключових питань суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України у першій половині ХХ ст.

Предмет дисципліни «Історія України у першій половині ХХ ст.» - вивчає ключові напрями політичного, культурного та соціально-економічного розвитку українських земель, антиукраїнську політику радянської влади. Особлива увага приділяється аналізу подій Української національної революції, боротьбі за створення Української незалежної держави. Дається характеристика українського національного руху на західноукраїнських землях у складі Другої Речі Посполитої. Проаналізовано події Другої світової війни.

При вивченні даної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні отримати компетенції:

- знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.
- здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому просторі.
- здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

Результатами навчання, які набувають здобувачі вищої освіти вивчаючи дану дисципліну є:

- застосовувати знання фундаментальних і спеціальних галузей історичної науки та громадянської освіти, пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

- знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної і всесвітньої історії та громадянської освіти; імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.
- демонструвати, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.
- використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміти й популяризувати історико-культурну спадщину регіону, України та світу.
- цінувати різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.
- усвідомлювати цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей

Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибірккові є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибіркових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної успішності студентів (завдань, що виконуються під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань, консультаціях, результати самостійної роботи проводиться за наступними критеріями у (відсотках балів, що виділені на виконання завдання з заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано вірно та вчасно, без зауважень;
- б) 80 % - завдання виконано вчасно й у повному обсязі, але присутні окремі незначні недоліки;
- в) 60% - завдання виконано вчасно, але містить значні недоліки у методиці чи практичній частині;

г) 40 % - завдання виконано частково та містить суттєві помилки чи недоліки;

д) 0 % - завдання взагалі не виконано.

У процесі вивчення дисципліни «Основи демократії» передбачено наступні види роботи викладача зі студентами:

- проведення індивідуальних консультацій згідно графіка затвердженого кафедрою суспільних дисциплін;

- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;

- проведення індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей результатом чого може стати підготовка наукових доповідей, статей у фахових виданнях.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання індивідуальних і домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді, інформаційного повідомлення, презентації

№ з/п	Назва теми
1.	Події революції 1905 – 1907 рр. на українських землях
2.	Особливості соціально-економічного розвитку різних регіонів України у першій половині ХХ ст.
3.	Охарактеризувати політичну ситуацію на українських землях на початку ХХ ст.
4.	Ведення воєнних дій на українських землях під час Першої світової війни.
5.	Основні напрями діяльності уряду Павла Скоропадського.

6.	Штучні голодомори на Україні та їх наслідки.
7.	Роль Організації українських націоналістів в українському національно-визвольному русі на західноукраїнських землях у міжвоєнний період
8.	Особливості розвитку освіти та культури на українських землях у міжвоєнний період.
9.	Включення західноукраїнських земель до складу УРСР у 1939 – 1940 рр.
10.	Особливості руху опору на Україні під час Другої світової війни
11.	Особливості ведення воєнних дій в Україні у 1943 р.

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1.

Тема: Україна на початку ХХ століття.

Мета: Ознайомити здобувачів із суспільно-політичною та соціально-економічною ситуацією, що склалася на українських землях на початку ХХ ст.

Питання для обговорення

1. Український національний рух на початку ХХ ст.
2. Україна в період революції 1905-1907 рр. в імперії.
3. Русифікаторська політика імперії на українських землях.
4. Особливості діяльності партій у регіоні.
5. Розвиток культури в Україні на початку ХХ ст.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 17, 18, 19.

Практичне заняття № 2.

Тема: Суспільно-політичний розвиток західноукраїнських земель у 1900 – 1914 рр.

Мета: З'ясувати зі здобувачами суспільно-політичні процеси на західноукраїнських землях в складі Австро-Угорської імперії у 1900 – 1914 рр.

Питання для обговорення

1. Суспільно-політичний розвиток українських земель у складі Австро-Угорщина у 1900 – 1914 рр.
2. Діяльність українських політичних партій та громадських організацій на західноукраїнських землях.
3. Розвиток освіти, науки та культури.
4. Роль НТШ у Львові у розвитку науки.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15.

Практичне заняття № 3

Тема: Україна у Першій світовій війні (1914 – лютий 1917 рр.).

Мета: З'ясувати перебіг воєнних дій на українських землях під час Першої світової війни, проаналізувати втрати України.

Питання для обговорення

1. Українські землі в міждержавних стосунках.
2. Суспільні сили українства у війні.
3. Ведення воєнних дій на українських землях.
4. Русифікаторська діяльність імперії у Галичині.
5. Втрати України під час ведення воєнних дій.
6. Національне питання й визрівання політичної кризи.
7. Роль полку січових стрільців як першого українського військового формування.

Норма часу за навчальною програмою: 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11.

Практичне заняття № 4.

Тема: Українська національна революція у 1917 -1921 рр.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами події та наслідки Української національної революції 1921 – 1939 рр.

Питання для обговорення.

1. Повалення самодержавства в імперії та створення Української центральної ради.
  2. Універсали УЦР. Взаємовідносини УЦР із Тимчасовим урядом. Четвертий універсал Центральної Ради.
  3. Інтервенція більшовицьких військ на Україну.
  5. Діяльність уряду П. Скоропадського.
Директорія та ведення воєнних дій на українських землях у 1918 – 1920 рр.
  6. Проголошення ЗУНР у Львові.
  7. Ключові напрями діяльності уряду ЗУНР, формування УГА. Акт Злуки УНР та ЗУНР.
  8. Причини та наслідки поразки української національної революції у 1917 – 1920 рр.
- Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.**
Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15.

Практичне заняття № 5.

Тема: Українські землі у складі радянського союзу у 1922 – 1939 рр.

Мета: З'ясувати зі здобувачами антиукраїнську спрямованість комуністичної влади, проаналізувати карально-репресивні заходи проти українців, охарактеризувати голодомори.

Питання для обговорення.

1. Включення України до складу СРСР. Проведення політики українізації та її результати.
2. Згортання українізації, проведення насильницької колективізації.
3. Імперська політика індустріалізації.
4. Централізація управління.
5. Штучні голодомори в Україні та їх наслідки.
6. Проведення масових репресій на Україні більшовицьким тоталітарним режимом у 1930-х рр.

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.

Практичне заняття № 6.

Тема: Західноукраїнські землі у міжвоєнний період.

Мета: З'ясувати зі здобувачами причини та наслідки перебування Західної України у складі іноземних держав. Проаналізувати українських політичних партій та громадських організацій.

Питання для обговорення.

1. Включення західноукраїнських земель до складу Другої Речі Посполитої, Чехословаччини та Румунії.
2. Внутрішня політика міжвоєнної Польщі проти національних меншин.
3. «Волинська програма» Г. Юзевського та результати її реалізації. Політизація українського національного руху.
4. Участь українських політичних партій у виборах до парламенту Другої Речі Посполитої.
5. Політика «нормалізації» українських націонал-демократів та її наслідки.
6. Утворення та основні напрями діяльності Організації українських націоналістів.
7. Особливості внутрішньої політики Румунії та Чехословаччини щодо українців.
8. Формування української державності на Закарпатті. Карпатська Січ та участь членів ОУН у її формуванні.
9. Поразка національних змагань на Закарпатті: причини та наслідки.

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.

Практичне заняття № 7

Тема: Розвиток культури та освіти на українських землях у 1921 – 1939 рр.

Мета: З'ясувати зі здобувачами розвиток освіти та культури в Україні у 1921 - 1939.

Питання для обговорення.

1. Політика «українізації» в УСРР та її роль у розвитку літератури та театру.

2. Розвиток науки.
3. Репресії комуністичного тоталітарного режиму проти діячів науки, культури та мистецтва.
4. Особливості розвитку української культури на західноукраїнських землях.
5. Боротьба за український університет у Львові.
6. Реформи С. Грабського у галузі освіти у 1920-х рр.
7. Освіта та культура на українських землях у складі Румунії та Чехословаччини.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.

Практичне заняття № 8

Тема: Інкорпорація західноукраїнських земель радянською тоталітарною державою.

Мета: З'ясувати зі здобувачами причини та наслідки інкорпорації радянською тоталітарною державою Західної України у 1939 – 1940 рр.

Питання для обговорення

1. Інкорпорація більшовицькими військами західноукраїнських земель, що були у складі Другої Речі Посполитої та Румунії восени 1939 – влітку 1940 рр.
2. Включення західноукраїнських земель до складу УРСР.
3. Репресії більшовицької влади проти українців, поляків та представників інших етногруп.
4. Протидія карально-репресивним заходам комуністичного режиму з боку націоналістичного підпілля на Волині й Галичині у 1939 – 1941 рр.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.

Практичне заняття № 9

Тема: Ведення воєнних дій на території України у 1941 – 1944 рр.

Мета: Проаналізувати зі ведення воєнних дій на території України у 1941 – 1944 рр.

Питання для обговорення.

1. Напад нацистської Німеччини на СРСР 22 червня 1941 р.: причини та наслідки.
2. Поразки більшовицьких військ на початковому етапі війни 1941 – 1942 рр.
3. Наступальні операції на українських землях радянської армії у 1943 – 1944 рр. Особливості битви за Київ.
4. Політика німецької окупаційної влади на Україні у 1941 – 1944 рр.

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.

Практичне заняття № 10

Тема: Рух опору на Україні під час Другої світової війни.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами рух опору на Україні під час Другої світової війни, з'ясувати основні напрями діяльності Української повстанської армії у 1942 – 1944 рр.

Питання для обговорення.

- 1.Формування та діяльність комуністичного підпілля на початковому етапі війни.
2. Причини та наслідки розгортання партизанського руху.
3. Створення та початок діяльності УПА.
4. Ведення воєнних дій УПА проти німецьких та радянських військ.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

4 ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, що розділяється на дві складові:

1. 60 балів – поточна складова оцінювання.
2. 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Модульну або підсумкову складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульні контролі не дозволяється.

Контрольні заходи включають модульний контроль знань студентів. Поточний контроль є складовою частиною навчального процесу та здійснюється під час лекційних та практичних занять.

Форми поточного контролю

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни узгодженої викладачем;
- перевірка виконання домашніх та індивідуальних завдань;
- модульний контроль;
- інші види контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова

1. Алексєєв Ю. М. Історія України : навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.
2. Бойко О. Д. Історія України : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академія, 2018. 717 с.
3. Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2017. 441 с.
4. Мельничук О., Цецик Я. Вплив чорносотенців на економічні процеси початку ХХ ст. на Волині *Емінак*. 2022. № 4. С. 90–102.
5. Мельничук О., Цецик Я. Кізлова А. Антипольська діяльність чорносотенців на Волині на початку ХХ ст. *Емінак*. 2022. № 1. С. 75–86.
6. Новітня історія України (1900 – 2000) : підруч. для іст. спец. вищих навч. зал. / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин ; 2-е вид, переробл. і доп. К. : Вища школа, 2002. 718 с.

7. Українська державність: історико-правові нариси / за заг. редакцією В. А. Смолія. Київ : Юрид. вид-во «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса. 2021. 976 с.
8. Україна в ХХ ст.: зб. документів і матеріалів (1900–1939). Упор. А. Г. Слюсаренко, А. О. Буравченков, М. І. Миронець та ін. К., 2000. 448 с.
9. Танцюра В. І., Куліш С. М. Пересада О. О. Історія України : навчальний посібник. Х., 2020. 536 с.

5.2. Допоміжна література

10. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: У 2 т. К., 1994. Т. 1, 2.
11. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. Київ, 2000. 656 с.
12. Волковинський В. М. Бойові дії на українських землях в роки Першої світової війни. *Український історичний журнал*. 2004. № 4. С. 38–55.
13. Історія України: навчальний посібник / за ред. проф. М. П. Гетьманчука. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 400 с.
14. Історія української суспільно–політичної думки : навч. посібник / Укл.: В. В. Морозов. К.: Нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2006. 180 с.
15. Литвин В. Історія України: підручник / відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К. : Наукова думка, 2013. 991 с.
16. Литвин В. Україна: доба війн і революцій (1914 – 1920). К., 2003. 488 с.
17. Цецик Я., Олексін Ю. Особливості функціонування навчальних закладів на Волині під час Першої світової війни. *Старожитності Лукомор'я*. 2022. № 4. С. 48–57.
16. Цецик Я. Участь чорносотенців у виборах до Волинського земства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія : Історія*. Збірник наукових праць. Вип. 40. Вінниця, 2022. С. 34–42.

17. Цецик Я. П. Документи Державних архівів як джерело дослідження суспільно-політичних процесів на Волині наприкінці XIX – на початку XX ст. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*: Збірник наукових праць Вип. 26. Маріуполь, 2019. С. 66–73.
18. Тихончук Л. Х., Цецик С. П., Цецик Я. П. Особливості фінансування органами місцевого самоврядування закладів освіти Волині наприкінці XIX – на початку XX ст. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2021/13.pdf
19. Буравський О., Сазонець І., Цецик Я. Регулювання органами влади соціально-економічних процесів на Волині наприкінці XIX – на початку XX ст. *Емінак. Науковий щоквартальник*. 2 (30). 2020. С. 87–96.

5.3. Інформаційні ресурси

1. «Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
2. Українська правда. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>
3. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua>
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.